

23.2.2025 – Mojžíšovo narození – Pán Bůh bdí nad svým lidem

Čtení: Exodus 1 – 2,10

Písně: 241 – Kdo mě z pout mých ven; Když se dva; Já jsem ta cesta;
Já mám svůj domeček – (Vzývám Tvoje svaté jméno); Své kroky
rozezpívej

V důsledku rozmanitých rodinných zmatků Jákob, syn Izákův a vnuk Abrahamův, kterého hebrejský Bůh Hospodin přejmenoval na Izrael, emigruje do Egypta a bere s sebou všechny své předky i četný movitý majetek. Důvodem této emigrace byl hladomor, který sužoval kanaánské země. V Egyptě se, jak víme, lépe jedlo a lépe žilo.

Uplynuly desítky let a pak staletí. Potomci Izraele jsou nesmírně plodní a jsou stále početnější. Tehdejší vládce Egypta, veden touhou urychlit množství stavebních prací a obávající se vojenské hrozby ze strany Izraelitů, je zapřáhne do těžké, otrocké práce ve snaze zabít dvě mouchy jednou ranou. Izraelité však nadále sílí – takříkajíc navzdory záměrům svého laskavého vládce.

Egyptský král si pak na pomoc najme dvě hebrejské porodní báby – nejedná se o věk, které – podle jeho pokynů – mají „chlapce zabít a naživu nechat jen dívky“ (Ex 1,17). Tyto porodní asistentky, loajální ke svým soukmenovcům, však králův příkaz ignorují a nechají všechny hebrejské novorozence žít.

Faraon se nevzdává. V jeho mysli se rodí nový plán, d'ábelský ve svém pojetí: Exodus 1:22 Faraon takto přikázal celému svému lidu: „Každého chlapce, který se [jim] narodí – hodte do Nilu. Každé děvče naopak ušetřit.“ A tak se stalo. Za takových okolností se rodiče budoucího spasitele (zachránce) a zákonodárce rozhodnou zplodit potomka. Kdo jim to však může mít za zlé? Vždyť děti jsou plodem lásky.

Bezejmenná matka (její jméno, Jokebed, se dozvídáme až v Exodu 6,20 spolu se jménem jejího otce Amrama) v první třetině (po tři měsíce) úspěšně ukrývá svého novorozeného syna. Když se to však později stane nemožným, podnikne riskantní pokus chlapce zachránit. Jak čteme v Exodu 2,3: „Vzala tedy koš z papyrového rákosí, vymazala ho dehtovým pojivem, vložila do něj dítě a odnesla ho na břeh Nilu a nechala ho mezi říčními rákosinami.“ V tomto případě se jedná o útěk, který se odehrává na břehu Nilu. Jaký byl přesně její záměr? To nevíme. Chtěla snad chlapce ukrýt v rákosí na břehu řeky podle zásady „pod majákem je největší tma“, jen čas od času zkontrolovat, zda je v bezpečí, a při

vhodné příležitosti ho nakrmit? Nebo se od počátku modlil o přízeň a doufal v milost Egyptanů, kteří by hebrejský nález přijali do své rodiny?

Jediné jméno, které v tom dnešním textu, je jméno Mojžíšovo. Neznáme ani jméno Mojžíšovy starší sestry (Miriam je poprvé zmíněna v Exo 15,20). Zcela zamlčena je také totožnost egyptského faraona a jeho dcery. Co však v tomto příběhu silně se zdůrazňuje, je nepochybně Mojžíšův původ. Dozvídáme se, že otec i matka pocházeli z kmene Lévi – kmene, který byl později vybrán za hebrejské kněze.

Ve verši Ex 2,2 najdeme zajímavý výraz: Poté, co se Mojžíš narodil, matka „viděla, že je (dítě) zdravé mj: „dobrý“ a „krásný“. Je tam použito totožné slovo jak u: „Bůh viděl, že je to dobré“ (nebo: „uznal, konstatoval“), Vplétáním shodné formulace do vyprávění o princi egyptském autor vytváří jakýsi literární most mezi prehistorií světa a lidstva a prehistorií izraelského lidu. Narození Mojžíše, budoucího vůdce a prostředníka-kněze, ohlašuje nový začátek Hebrejců.

Podobně to je u „koše“. Exodu 2,3. Objevuje se výhradně ve dvou starozákonních příbězích: v dnes probíraném Mojžíšově narození a zázračné záchraně (zde překládáno jako „koš, koš“) a v příběhu apokalyptické potopy známém z 6.-9. kapitoly Genesis (tam: „archa, truhla-lod“). V obou těchto příbězích je (tēbâ) schopná plovoucí, zapečetěná nádoba, která umožňuje zachránit tvory ukryté uvnitř před nemilosrdným soudem vládce (Boha Hospodina a egyptského faraona). V obou případech hlavní hrdinové (tj. Noe a Mojžíšova matka) pokrývají svou archu látkou podobnou dehtu, aby ji utěsnili proti vniknutí vody dovnitř (srov. Gen 6,14 a Exo 2,3). Stejně jako se Noe spolu se svou rodinou a stádem zvířat zachrání v dřevěné arše před ničivými vodami potopy, tak se i malý Mojžíš, ukrytý ve vodotěsném papyrovém koši, vyhne utonutí ve vodách Nilu – stejných vodách, které přinesly smrt ostatním hebrejským chlapcům. Je tady biblický další most mezi starohebrejskou viděním prapůvodního světa a rodícího se lidstva a klíčícím společenstvím Izraelitů v osobě narozeného dítěte. Jinými slovy, Mojžíš je nový začátek. Zahájení nové éry.

Tím ovšem literární paralely nekončí. Stejně jako se malý Mojžíš navzdory faraonovu nařízení zachrání před smrtí, tak se prvorození Izraelci – o tucet kapitol později – chrání před Hospodinovým nařízením smrti tím, že pomažou zárubně a nadpraží svých domovů krví beránků zabitých na (Velikonoce – Exodus 12). A stejně jako se Mojžíšovi podaří uniknout nelítostným vodám Nilu, tak i Izraelité uniknou faraónově armádě tím, že se dostanou na protější břeh Bohem odděleného moře (Exo 14-15).

V dnes probíraných pasážích najdeme také několik složitě utkaných ironií. Jak je Bůh dobrý.

Jestliže Mojžíšova matka podnikne riskantní pokus o záchranu svého syna tím, že ho ukryje mezi říčními rákosími, jak zajímavé je, že tentýž Mojžíš pak vede svůj lid přes Rákosové moře, (Exo 13,18), v jakémisi obřadu přechodu putujícím k očekávané svobodě. Matka se rozhodla, že chlapce uschová na místě, kde se zdálo, že ho Egyptané nenajdou. Ve stejné řece, do které měly být házeny hebrejské děti (1,22). Autor listu Židům píše, že rodiče ukryli Mojžíše v chvatu „skrze víru“ (Žid 11,23).

Hebrejský chlapec, který měl být podle příkazu egyptského vládce utopen v Nilu, nejenže přežil, ale nakonec byl adoptován dcerou téhož faraona, který se ho pokusil připravit o život! A co víc, díky Istivému plánu Mojžíšovy sestry (jak se sluší na potomka Istivého Jákoba, známého jako Izrael) není matkou dítěte nikdo jiný než jeho vlastní biologická matka. Egyptská princezna se naopak – podle tehdejších zvyklostí – zavazuje, že jí bude po celou dobu krmení platit (viz Exo 2,7-9)!

Faraonův strach z rostoucího hebrejského lidu a kroky, které podniká, aby jim znepříjemnil život a omezil jejich vojenskou zdatnost, se obrací proti němu i proti obyvatelům Egypta. Nakonec je to on a jeho armáda („egyptští chlapci“ místo „hebrejských chlapců“), kdo se utopí v mořské propasti. Izraelité vítězí.

V úvodních kapitolách 1-2 knihy Exodus jsou to bezpochyby ženy, které vedou – svou aktivitou(tvořivostí), odvahou, vynalézavostí. Jsou to hebrejské porodní báby, věrné svým krajanům, které nedbají královského příkazu a udržují novorozené chlapce naživu (Exo 1,15-21). Právě díky své matce a sestře, statečným levitům, uniká malý Mojžíš z faraonových spárů. Toto dvojí potvrzení Mojžíšova kněžského původu je velmi důležité pro legitimizaci jeho pozdějšího poslání zákonodárce. Jeho pradědeček si nevysloužil dobrou pověst (Gen 49,5n). Generace Levitů byla jakoby rehabilitována a odlišena od ostatních právě díky Mojžíšově rodině.

Nakonec je to dcera vládce Egypta, která se pohnuta soucitem vzepře vůli svého otce a ujme se odsouzeného hebrejského nalezence. Bůh může nečekaně zvrátit i tu nejtěžší situaci ve prospěch svého plánu. Princezna dala jméno „Mojžíš“ proto, že chtěla, aby vždy pamatoval na to, že má být připraven být „mosha“ neboli „vytahovačem“ druhých z utrpení.

Mojžíš byl adoptován (v. 10) a na faraonově dvoře si osvojil veškeré egyptské znalosti (Skut. 7,22), včetně Egyptany vysoce ceněného umění rétoriky, ačkoli se v tomto oboru vůbec nepovažoval za zdatného (4,10).

Podle židovskou tradici, byl Mojžíš jediným synem faraonovy dcery a uchazečem o trůn. Bůh někdy povýší chudého člověka mezi knížata. Tóra nás zde učí, že Bůh si ty, které povolává do své služby, předem připravuje a dává jim odpovídající kvalifikaci.

Faraon si tím, že nařizuje vraždění izraelských chlapců, protože právě oni podle něj budou v budoucnu představovat hrozbu pro jeho moc a zároveň zlehčuje sílu a chytrost izraelských dcer, vlastně podřezává větev, na které sedí. Mojžíš se stává nevlastním vnukem faraona ...

Řeka, která měla být podle králova záměru nástrojem smrti, dala Mojžíšovi nový život. Zde byla rodná dcera faraona, který chtěl zabít všechny hebrejské chlapce, a uchránila před smrtí toho, kdo nakonec vysvobodil Izrael z egyptského otroctví.

Všechny akce, které egyptský vládce proti Hebrejcům podniká, totiž paradoxně nejenže nepřinášejí zamýšlený výsledek – nakonec vedou k vyplenění Egyptanů (Eox 3,21-22; Exo 11,2-3; Exo 12,35-36)

MODLITBA – Hospodine, děkujeme za lidi, na kterých můžeme pozorovat, co to znamená bát se Tebe. Děkujeme za příklad těch všech, na kterých to vidíme. Bát se Tebe neznamena být ustrašený, ale naopak odvážně dosvědčovat před lidmi Tvou vůli. Prosíme, abychom se i takto „báli“ Tebe a ne lidí. Amen

Naději slož v Hospodina.

Bud' rozhodný, bud' udatného srdce, naději slož v Hospodina!

Žalm 27,14

Pokojný čas přeje Š. Marosz